

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτίνος)

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

«Πες μου πως βλέπεις την ιστορία για να σου πω ποιος είσαι»

Στο προηγούμενο άρθρο κάναμε κάποιες τοποθετήσεις σχετικά με την κρίση ταυτότητας του σύγχρονου ανθρώπου που βρίσκεται μέσα σ' έναν ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο. Από τη μια μεριά είναι η Παράδοση του Εθνικού Κράτους, και από την άλλη μεριά η απειλητική παγκοσμιοποίηση, η οποία υποσκάπτει την εθνική συνείδηση υπέρ των καταναλωτικών προτύπων του πλουραλισμού.

Η σύγκρουση αυτή, αντί να δυναμώσει τη δημοκρατία την υποβαθμίζει. Στο άτομο καταρρέει κάθε εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Κυριαρχεί η ανημποριά και η καχυποψία.

Ιστορικά το φαινόμενο της κρίσης των αξιών, δεν είναι νέο μέσα στον πολιτισμό. Κάθε αλλαγή στην τεχνοδομή και τις παραγωγικές σχέσεις, φέρνει την κρίση, και η κρίση φέρνει σε μια νέα εποχή. Αλλά μέχρι να στερεοποιηθεί η νέα αλλαγή, η κρίση βγάζει στο προσκήνιο και ιδεολογικά πωσογυρίσματα, μορφές σκέψης παλιών εποχών.

Στα νεότερα χρόνια, συναντάμε την κρίση όταν η οικονομία μεταβάλλεται από βιοτεχνική σε βιομηχανική. Το ρομαντικό κίνημα που έκφρασε την κρίση, ήταν αντιφατικό, παθιασμένο και πολύπλευρο: επαναστατικό, συντηρητικό, φασιστικό, φιλελεύθερο, αναρχικό, σοσιαλιστικό, κομμουνιστικό, λαϊκό, χριστιανικό. Η κρίση στον 20ο αιώνα, δεν έπαψε να είναι αντιφατική και πολύπλευρη. Από τη μια μεριά οι Σουρεαλιστές καλλιτέχνες πίστεψαν ότι με το συναίσθημα θα μπορούσαν να επαναστατικοποιήσουν την εργατική τάξη και να ξεμπλοκάρουν τον εργαλειακό δογματισμό των κομμουνιστικών κομμάτων. Από την άλλη μεριά ο Ρομαντικός φασισμός έδωσε διέξοδο στη φαντασία προς ένα αγροτικό θρησκευτικό παρελθόν. Μεταπολεμικά και μέσα στα πλαίσια της ψυχροπολεμικής σύγκρουσης αμερικανών και ρώσων, η ρομαντική κρίση και πάλι πολύπλευρη και αντιφατική εκδηλώθηκε στη φιλοσοφία ως Υπαρξιστικό κίνημα με πολλές τάσεις και παραφυάδες ιρασιοναλιστικές. Όλες έμοιαζαν σ' ένα πράγμα: δεν αναζητούσαν την αλήθεια, αλλά μια εμπειρία ψυχολογικής εκτόνωσης. Οι Ιρασιοναλιστικές τάσεις στηρίζονται στη φαντασιακή λειτουργία της σκέψης η οποία δίνει ικανοποιήσεις ψυχολογικές. Όσο, η εμπειρική σκέψη ως θετικισμός, δεν είναι δυνατό να δώσει στο άτομο όλες τις ικανοποιήσεις που υπόσχε-

Έλληνες μετανάστες στην Αυστραλία το 1954

ται, μπαίνει σε λειτουργία η ρομαντική, φαντασιακή σκέψη. Στα μεταπολεμικά κοινωνικά πλαίσια, ο θετικισμός ως αποθέωση της μηχανής και του καταναλωτισμού, δεν μπόρεσε να δώσει ούτε ένα σκοπό, ούτε αξίες που να υποτάσσουν τα τεχνολογικά μέσα σε ανθρώπινους στόχους. Αυτή η κατάσταση οδήγησε τις νεολαίες των δεκαετιών του 1960 και 1970 να αναζητήσουν αρχικά καινούργιους τρόπους πνευματικής δραστηριότητας, διαφορετικές από τον θετικισμό: Αναζήτησαν την αλληλεγγύη και τη βραχυκύκλωση των γραμμών εξουσίας, διανομής, παραγωγής και πληροφόρησης των αυταρχικών οργανισμών. Όμως στην πορεία κατά την περίοδο του Νίξον, το σύστημα με τη βία των όπλων εξαφάνισε τους πιο πολιτικοποιημένους ακτιβιστές όπως τους Γουέδερμεν, τους Μαύρους Πάνθηρες και τη Συμβιωτική Απελευθέρωση. Τελικά τα κινήματα αυτά έγιναν γραφικά. Έχασαν την πολιτική τους δύναμη έγιναν «συλζωής», Χίπις, ναρκωτικά, ακίνδυνα αγροτικά κοινόβια, και τεχνικά κινήματα του τύπου «Γκουρού Μαχαρίσι» κτλ.

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Μέσα σ' ένα τέτοιο μεταπολεμικό σκηνικό, ο άνθρωπος που μετανάστευσε από την Ελλάδα στην Αυστραλία, κατέστηκε να συμβιβάζει δύο εθνικές αντιφατικές μεταξύ τους πολιτισμικές ταυτότητες. Από τη μια μεριά, η Αυστραλιανή Εθνική Ταυτότητα, έχει ένα βασικό πυρήνα ιμπεριαλιστικής κατάκτησης και υποταγής της γης του ιθαγενή. Αντίθετα, η Ελληνική Εθνική Ταυτότητα είναι δομημένη πάνω στην πράξη αντίστασης, επανάστασης και εκδίωξης του Οθωμανού κατακτητή. Τις δύο αυτές αντιθετικές Εθνικές ταυτότητες, κατέστηκε ο μετανάστης να παντρέψει. Η μία έχει ως περιεχόμενο την εισβολή και κατάκτηση, ενώ η άλλη την επανάσταση και εκδίωξη του κατακτητή.

Ως εκ τούτου, η ενσωμάτωση του μετανάστη, ως αίτημα ορθολογικό, σκόνηταψε σε

πθικό επίπεδο, καθώς οι δύο Εθνικές ταυτότητες, έχουν ένα αλληλο-αποκλειόμενο περιεχόμενο. Το πόσο και πως αυτές οι αλληλο-αποκλειόμενες Εθνικές Ταυτότητες μπόρεσαν να συμβιβαστούν μέσα στη ζωή του μετανάστη είναι ένα ερώτημα που μόνο ο καθένας ξεχωριστά μπορεί να το απαντήσει. Υπάρχει και η θεωρητική εκδοχή της «διαμερισματοποιημένης συνείδησης», όπου, σύμφωνα με την επιστήμη της ψυχολογίας, το άτομο ανάλογα με τον περίγυρο και την στιγμή, τότε εκφράζει τη μία Εθνική ταυτότητα και τότε με την άλλη! Άλλωστε, αυτή είναι η μοίρα των μεταναστών γενικά, που προέρχονται από χώρες που στο διάβα της ιστορίας, σκλαβώθηκαν από ιμπεριαλιστικές, αποικιακές δυνάμεις: Στα μεν πλαίσια της παροικίας τους, να προβάλουν την Εθνική τους αντιαποικιακή συνείδηση, στα δε ευρύτερα πλαίσια της Αυστραλιανής κοινωνίας να εκφράζουν την αποικιακή αυστραλιανή συνείδηση. Αυτός ο τραγικός διχασμός για κάθε μετανάστη είτε το συνειδητοποιεί είτε όχι, αποτελεί την ουσία της ενσωμάτωσης και του συμβιβασμού μεταξύ των δύο εθνικών συνειδήσεων... Αυτή η αντίφαση δεν είναι δυνατό να ξεπεραστεί ούτε πθικά ούτε ιδεολογικά. Παραμένει ένας «κόμπος» ένας «γόρδιος δεσμός» όσο και εφόσον η επικρατούσα κοινωνική πολιτική μέσα στην Αυστραλία συνεχίζει να είναι βασικά αποικιακή.

Στο επόμενο άρθρο θα δούμε ότι η εθνική συνείδηση καθώς βάλλεται από αντιθετικά στοιχεία, οδηγείται σε δρόμους διαφυγής: μαγικούς, θρησκευτικούς και αισθητικούς. Υπό την ιδεολογική προμετωπίδα του πλουραλισμού, της επιλογής νοοτροπιών, αντιλήψεων και τρόπων ζωής, ο κυρίαρχος καταναλωτισμός, δίνει στα άτομα νομιμοποίηση στη λαχτάρα για ατομική αυτοέκφραση, μέσα από μια πλειάδα παραδόσεων, που διακινούνται πάντα καταναλωτικά, και με υποβαθμισμένο και εκκοσμικευμένο το παραδοσιακό τους περιεχόμενο.

«Ο άνθρωπος που μετανάστευσε από την Ελλάδα στην Αυστραλία, κατέστηκε να συμβιβάζει δύο εθνικές αντιφατικές μεταξύ τους πολιτισμικές ταυτότητες.»